

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 22 febr. 1889, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående vidtagande af åtgärder för hämmande af utbredningen af svårare åkerogräs från jernvägarnes områden.

Uti en till utskottet hänvisad motion, n:o 93, har herr *V. B. Wittrock* föreslagit, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i lagstiftningsväg vidtaga åtgärder för att hämma utbredningen af svårare åkerogräs från de områden, som tillhöra jernvägarne, enskildes såväl som statens. I afseende å detta förslag har motionären i motionen anført följande:

»För hvar och en, som varit i tillfälle att följa jordbrukets utveckling i vårt land under de senaste årtiondena, är det välbekant, att ej litet blifvit gjordt såväl af staten som af våra hushållningssällskaper för att höja denna viktiga näringsgren. Särskildt — och med rätta — har under senaste årtiondet stor uppmärksamhet blifvit fäst vid vigten af att åstadkomma en fullgod, ren och ogräsfri sädesvara, såväl för förbrukning som isynnerhet för utsäde. Ändamålsenliga frörensningmaskiner hafva anskaffats, talrika fröutställningar hafva anordnats, och af staten understödda frökontrollanstalter hafva i de flesta delar af vårt land upprättats. Om det sålunda med skäl kan sägas, att rätt mycket redan blifvit gjordt på detta område, så är det å andra sidan visst, att mycket ännu återstår att göra. Bland detta myckna

må det tillåtas mig att här framhålla endast en sak, nemligen vigten af att från det allmännas sida åtgärder vidtagas för att hämma den spridning af en del svårare ogräs, som nu i stor skala försiggår derigenom, att dessa växter mångenstädes få ostördt och dertill ofta under särdeles gynsamma omständigheter utveckla och föröka sig på de områden, som tillhöra våra jernvägar.

Någon skulle må hända kunna tycka, att det ej kommer vårt jordbruk vid, hvad som växer på våra jernvägsbankar. Ett närmare eftersinnande gifver dock snart vid handen, att beskaffenheten af växtligheten på jernvägsbankarne kan utöfva — och verkligen utöfvar — ett ej ringa inflytande på den omgifvande odlade markens växtlighet.

En stor del af det ogräs, som slagit sig ned på jernvägsbankarne, utgöres, såsom ju naturligt är, af sådana växter, som ega frön eller rättare frukter, hvilka med stor lätthet spridas genom vindens tillhjälp. Jag torde blott behöfva erinra om hästhofven (*Tussilago farfara* L.), maskrosen (*Taraxacum officinale* Web.), åkertisteln (*Cirsium arvense* L.), åkermjölktisteln (*Soncus arvensis* L.) och blåklinten (*Centaurea Cyanus* L.), andra att förtiga. Alla dessa ega frukter som äro försedda med flyginrättningar, afsedda just till att på ett verksamt sätt befordra fröspridningen. Såsom något hvar torde hafva iakttagit, trifvas dessa ogräs särdeles väl på våra jernvägsbankar, ja, ofta så förträffligt, att dessa bankar här och hvar skulle kunna tagas för ett slags drifbankar, afsedda att producera maskrosor, tistel och annat dylikt. Denna ogräsens trefnad särskildt på nu i fråga varande områden är ju också lätt förklarlig. Ogräsen äro här alldeles befriade från konkurrensen med sådesväxterna; de blifva ej här oroade af plog och harf eller hacka; och mångenstädes — särdeles der de uppträda i stor myckenhet — undslippa de till och med all bekantskap med lien. Till tack för att de på detta sätt få fritt och ostördt utveckla sig, gifva de också en stor rikedom af frukter, som genom vinden spridas vidt och bredt öfver kringliggande nejder. Då nu härtill kommer, att just dessa med flygfrukter försedda ogräs höra till vårt jordbruks allra svåraste fiender, så är det lätt att inse, att det på ett mycket nära sätt måste beröra jordbrukets intresse, huruvida dessa växter skola få fritt utveckla och föröka sig på jernvägsbankarne eller icke.

Om härmed kan auses vara ådagalagdt, att något förtjenar göras för att hämma denna ogrässpridning, så återstår nu att tillse, *hvad* som bör göras. Allra mest önskvärd från landtbrukets synpunkt vore naturligtvis en förordning, som påbjöde jernvägs-ogräsets fullständiga utrotande. Detta torde dock vara väl mycket begärdt på grund af de synnerligen dryga kostnader det skulle medföra för jernvägarnes egare.

En del af de i fråga varande ogräsväxterna — särskildt åkertisteln och åkermjökstisteln — ega nemligen djupt liggande och vidt omkring krypande rötter, hvilka måste så godt som fullständigt aflägsnas, om växten skall blifva utrotad. Hvarje ej allt för obetydligt rotstycke, som får ligga qvar i marken, eger nemligen förmåga att alstra knoppar, som utveckla sig till nya plantor (s. k. rotskott) och sålunda förnya växten. På ett liknande sätt förhåller det sig med en del andra jernvägsogräs, exempelvis ryssogräset (*Bunias orientalis* L.) och maskrosen, hvilkas rötter visserligen ej krypa vidsträckt omkring, men i stället utveckla sig starkt i riktning nedåt. Äfven dessa fordra en — hvad särskildt ryssogräset beträffar blott med största svårighet verkställbar — fullständig uppgräfning; ty äfven här eger hvarje rotbit, han må ligga $\frac{1}{2}$ meter eller mera under markens yta, förmåga att förnya växten genom rotskott.

Men ett så mödo- och kostsamt förfaringssätt som ogräsens fullständiga utrotande är ej heller nödvändigt för att vinna det afsedda ändamålet. Detta bör kunna ernås derigenom att de ogräsbevuxna områdena regelbundet aflås två gånger om året, i södra och mellersta Sverige i första veckan af juni och första veckan af augusti, samt i norra Sverige (norr om Dalelven) i andra veckan af samma månader. Skälet, hvarföre den första aflåsningen borde ega rum så tidigt som i förra hälften af juni, är det, att två af våra svåraste ogräs, nemligen hästhofven och maskrosen, börja att mogna och sprida sina frukter redan vid denna tid. Den andra aflåsningen är afsedd att förhindra fröspridning från öfriga ogrässlåg, som i afseende på fruktmognad tillhöra eftersommar- och höstväxterna. Ett lagstadgande af nu antydda art skulle, såsom mig synes, göra tillfyllest, på samma gång det skulle medföra en knappast nämnvärd utgift för vederbörande jernvägsegare.

För jembförelses skull torde det ej vara ur vägen att med några ord antyda den ståndpunkt, på hvilken lagstiftningen mot ogräs befinner sig i en del andra kulturländer. I Skottland så väl som i England finnes sedan längre tid tillbaka lagstiftning mot åkerogräs. Särskildt må nämnas, att i det senare landet är hvarje jordinnehafvare vid vite skyldig att utrota all åkertistel på sitt jordområde. I åtskilliga af tyska kejsardömet's länder finnas ogräs-lagar; så uti Preussen, Bremen, Braunschweig, Sachsen-Koburg-Gotha m. fl. Dessa lagar äro rigtade ej blott mot en del svårare åkerogräs utan äfven mot en buskart, berberisen, alldenstund denna gifver näring och ökad spridning åt en af de rotsvampar, som angripa hvetet och andra sädesslag. Äfven i de flesta af de österrikiska länderna finnas lagar mot ogräs; så i Böhmen, Mähren, Nedre Österrike och Steyermark. I sistnämnda

land är lagstiftningen rigtad dels mot klöfversnärja och åkertistel, såsom omedelbart skadliga växter, och dels mot berberis- och brakvedsbuskarne såsom medelbart skadliga, derigenom att de uppamma sädesrostsvampar. Underlåtenhet att fullgöra hvad dessa lagar påbjuda medför i de österrikiska länderna ett bötesstraff af 10 floriner (ungefär 75 kronor) för hvarje gång.

Af de nu lemnade antydningarne om främmande länders lagstiftning uti i fråga varande afseende framgår, att den lagstiftning jag tagit mig friheten nu i fråga sätta för vårt land är af betydligt mindre omfattande art än den som är gällande i de nämnda länderna. Min bevekelsegrund i detta afseende är väsentligen den, att lagstiftningen på detta som på andra områden synes mig böra framgå med varsamhet och stegvis, under ständigt beaktande af hvad en inhöstad rikare erfarenhet kan gifva vid handen.»

En hvar, som genomläser hvad motionären sålunda anfört, och utskottet icke minst, måste lemna sitt fulla erkännande åt den omtanke om vår modernäring, jordbruket, som af motionären lagts i dagen. Af synnerlig vikt för jordbrukets höjande äro utan tvifvel de allvarliga bemödanden, som numera göras, att hålla jorden ren och fri från ogräs samt att söka få ett kraftigt men tillika fullkomligt *rent* utsäde, fritt från frön till sådana växter, hvilka för jordbrukaren ej hafva något värde, men skada kulturväxterna genom att trängas med dem om utrymme och med dem dela den näring, åkerjorden har att erbjuda. Det är ock obestriddigt att, huru mycket jordbrukaren än må lägga sig vinn om att hålla sin åkerjord fri från ogräs genom användande af ett i möjligaste måtto rent utsäde, hans bemödanden i sådant afseende i ej oväsentlig mån motverkas, om ifrån tillgränsande jord ogräsfrön fritt och obehindradt få sprida sig. Och hvad nu särskildt angår jernvägsbankarne med deras stora sidoytor i dalöfvergångarne och de flerstädes förekommande stora genomskärningsytorna i kullar och höjder, så kunna nog dessa bankar mångenstädes synes vara, såsom motionären säger, »drifbankar» för sådana växter, mot hvilka den omsorgsfulle jordbrukaren måste föra ett ständigt utrotningskrig, om än på åtskilliga ställen äfven berörde jordområden tillvaratagas för odling af säd eller foderväxter.

Men jernvägarnes områden äro tyvärr ej de enda platser, der de i motionen omnämnda svårare ogräsarterna få fritt och ohejdadt utveckla sig. Kanterna å våra många och långa landsvägar forete ofta

en ännu yppigare flora af ogräs. Och på den mindre noggranne jordbrukarens egor har ogräset ofta en lugn fristad, till skada icke allenast för jordinnehafvaren sjelf utan äfven för grannarne. Vid dessa förhållanden torde det vara klart, att den af motionären ifrågasatta lagstiftning emot utbredningen af svårare åkerogräs från jernvägarnes områden — äfven om, emot hvad utskottet finner troligt, en sådan lag skulle kunna varda effektiv, och äfven om, hvad tvifvelaktigt synes, det vore billigt att göra särskildt jernvägsegarne till föremål för dylika föreskrifter — skulle endast i någon och kan hända jemförelsevis ringa mån verka i riktning att förhindra ogräsets spridande från främmande håll till åkerjorden. Denna omständighet i och för sig kan likväl icke vara ett tillräckligt skäl för motionens förkastande, då det ju låter tänka sig att alltid något genom den föreslagna lagen vunnas. Men det finnes ett annat förhållande, som för utskottet är afgörande, och det är, att då den svenska lagen i fråga om ogräs innehåller bestämmelse endast rörande *afsigtigt* spridande deraf (8 kap. 4 § byggningsbalken), så skulle genom ett bifall till motionen ingången öppnas till ett lagstiftningsområde, inom hvilket sannolikt skulle göra sig gällande anspråk, de der lätteligen kunde komma i kollision med den enskildes fria egande- och dispositionsrätt öfver sin egendom. I allmänhet torde det vara skäl att låta sig endast af den oafvisliga nödvändigheten drifvas in på ett nytt lagstiftningsfält, hvars gränser det ej är lätt att öfverskåda.

På grund af hvad sålunda blifvit af utskottet anfördt, får utskottet hemställa,

att i fråga varande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 februari 1889.

På utskottets vägnar:

LUDV. ESSÉN.

Rättelse

i Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 4) utlåtande n:o 10.

Sid. 4 rad. 7 uppf från *står*: 75 kronor
läs: 15 kronor
